

זכויות נוער בעבודה

עוגני השיעור

שכבת גיל: כיתות ט

ציר מוביל: שוק עבודה בעולם משתנה

נושא השיעור: זכויות נוער בעבודה

מושגים מרכזיים: היצע וביקוש בשוק העבודה, שכר מינימום, שעות נוספות ותעריפי שכר, חוק עבודת נוער, חוק הגנת השכר, חוק הודעה לעובד, חוק הודעה מוקדמת, אפקט / קפיצת יום ההולדת, הלנת שכר, דמי נסיעות, דמי ביטוח לאומי, חוק הטיפים

מיומנויות מרכזיות: מיומנות קוגניטיבית וחשיבה ביקורתית: ניתוח תרחישי העסקה מותרים ואסורים. מיומנות כמותית ויישומית: תרגול חישוב מתמטי של שעות עבודה, תעריפים יחסיים ושעות נוספות. מיומנות חברתית ותקשורתית: ניהול דיון כיתתי, נימוק עמדה אישית, והבנת דינמיקת משא ומתן.

ערכים מרכזיים: קיום בכבוד ומניעת ניצול, ציות לחוק ושמירה על זכויות, הגינות וצדק חברתי. משך זמן משוער: 90 דקות.

קישור למצגת המלווה את השיעור: [\(קישור למצגת\)](#)

שם כותב השיעור: יפעת ברוש ומאור בלילטי.

מטרות השיעור:

- התלמיד יזהה את התפקידים של מעסיקים ועובדים בשוק העבודה ויבין את מושגי ההיצע, הביקוש והמשא ומתן.
- התלמיד יגדיר מהו שכר מינימום ויסביר את חשיבותו כרשת ביטחון המבטיחה קיום בכבוד ומונעת ניצול.
- התלמיד ישווה וינתח טיעונים בעד ונגד קביעת שכר מינימום מנקודת מבטן של קבוצות שונות בחברה ובמשק.
- התלמיד יתרגל ויחשב שכר עבודה כולל תוך התחשבות בשעות רגילות, שעות נוספות ושינויים בתעריף לפי גיל.
- התלמיד יזהה מצבים שונים מעולם העבודה ויבחין בין התנהלות חוקית לבלתי חוקית של מעסיק בהתאם לחוקי העסקת נוער.

עזרים לשיעור

עזרים מיוחדים שיש להכין מראש כמו מחשב, רמקול, מקרן, דפי עזר וכו'

קישור למצגת

קישור לסרטונים

מערך השיעור

פתיחה (כולל התייחסות לזמנים וקישורים רלוונטיים)

תרחיש למורה:

"תארו לעצמכם את הקיץ הקרוב – העירייה החליטה להרים את הכפפה ופתחה את 'יריד התעסוקה לנוער - קיץ 2027'. האולם מלא, המוזיקה ברקע, ומאות בני נוער זורמים בין הדוכנים השונים. הביטו בתמונה שלפניכם ונסו להבין מה בעצם קורה שם באולם."

שאלות לדיון:

1. הביטו בדוכנים מימין. מי הם הגופים והאנשים שעומדים שם ומחפשים עובדים בקיץ?

- תשובה מצופה: המעסיקים.
- דוגמאות למעסיקים בקיץ: רשתות מזון מהיר (כמו מקדונלד'ס), רשתות פארם ומסחר (כמו סופר-פארם), קייטנות, צהרונים ותנועות נוער, בריכות שחייה, פארקי מים ומתחמי בילוי, מסעדות ובתי קפה...

2. מהעבר השני של השולחן, מי הם האנשים שמסתובבים בין הדוכנים ומחלקים קורות

חיים?

- תשובה מצופה: העובדים (ובמקרה של היריד – נוער).

3. אילו יכולות, כישורים או שירותים יש לבני נוער שיוצאים לשוק העבודה להציע

למעסיקים?

- תשובות אפשריות: **הדרכה:** ניסיון בהדרכה בתנועות נוער, סבלנות ויכולת עבודה עם ילדים (לקייטנות ולצהרונים), **שירות ומכירות:** יחסי אנוש טובים, אדיבות תקשורתית ועבודה מול קהל, **מלצרות ותפעול:** זריזות, יכולת עבודה תחת לחץ ועבודת צוות, **טכנולוגיה ומדיה:** שליטה ברשתות חברתיות, עריכה או תפעול מערכות דיגיטליות.

מסקנה: בשוק העבודה פועלים שני שחקנים מרכזיים: **המעסיקים** שמבקשים עובדים

(הביקוש), **והעובדים** שמציעים את הזמן, המיומנויות והכישורים שלהם (ההיצע). המפגש בין השניים ביריד התעסוקה הוא תחילתו של משא ומתן – ומהמפגש הזה נולדים החוזה, תנאי העבודה וגובה השכר.

תוכן השיעור ופעילויות (פירוט השיעור, כולל התייחסות לזמנים וקישורים רלוונטים)

מהו שכר מינימום?

דמיינו את הסיטואציה הבאה: קיץ, חם, ומאות בני נוער מחפשים עבודה ראשונה. עומר, תלמידת כיתה ט', מגיע לראיון עבודה בבית קפה. המנהל אומר לה: 'יש לי 20 בני נוער שמחכים מחוץ לדלת. אני מוכן לשלם לך 10 שקלים לשעה. רוצה? יופי. לא רוצה? הבא בתור.' שאלה לדיון בכיתה: "האם עומר יכולה לנהל פה משא ומתן אמיתי? מה יקרה אם המדינה לא תתערב בכלל?" תגובות מצופות מתלמידים: "אין לה ברירה", "זה לא פייר", "מישהו אחר יקח את העבודה במקומה". הגדרה: שכר מינימום = השכר הנמוך ביותר שהחוק מאפשר למעסיקים לשלם לעובדיהם.

ניתוח כתבה "שכר המינימום עלה..."

שאלות לדיון כיתתי:

- מדוע בכתבה כתוב שהעלאת שכר מינימום היא 'אוויר לנשימה'? הסבר לתלמידים: שכר המינימום אינו סתם מספר; הוא נועד להבטיח קיום בכבוד, תשלום על שכירות, אוכל וחשבונות.
2. אם כולם רוצים להרוויח כמה שיותר, למה שהמדינה תצטרך לקבוע חוק? למה שהשוק לא יקבע לבד?
תובנה מרכזית: המדינה מתערבת כי במצבים רבים (כמו עבודה בלתי מקצועית או עודף עובדים), למיקוח של העובד הבודד אין כוח. שכר המינימום יוצר "רשת ביטחון" המונעת ניצול.

בעד ונגד שכר מינימום:

חלקו את הכיתה לשתי קבוצות: קבוצה א' מייצגת את העובדים והארגונים החברתיים (בעד שכר מינימום גבוה), וקבוצה ב' מייצגת את בעלי העסקים והכלכלנים (מתנגדים או מסתייגים משכר

מינימום גבוה).

טיעונים בעד שכר מינימום (קבוצה א'):

- **הגנה מניצול:** מונע ממעסיקים חזקים לנצל עובדים חלשים או בני נוער שלא מכירים את הזכויות שלהם.
- **צמצום פערים:** עוזר למשפחות משכבות חלשות לסגור את החודש.
- **מוטיבציה:** עובד שמרוויח שכר הוגן עובד טוב יותר ומרגיש מוערך.

טיעונים נגד / סיכונים בשכר מינימום (קבוצה ב'):

- **עליית מחירים (אינפלציה):** אם בעל בית קפה צריך לשלם יותר למלצרים, הוא יעלה את המחיר של הקפה והכריך.
- **אבטלה מוגברת:** אם שכר המינימום גבוה מדי, מעסיק קטן לא יוכל להרשות לעצמו 5 עובדים ויפטר 2 מהם.
- **פגיעה בבני נוער:** אם מעסיק חייב לשלם שכר גבוה, הוא מעדיף לקחת מבוגר עם ניסיון ולא בן/ בת נוער בקיץ.

טבלת שכר מינימום וחישוב- מעודכן לאפריל 2026.

תרגיל: חשבו את משכורתה של רונית (לפני נסיעות, מיסים והפרשות שונות), אם עבדה 12 ימים, כל יום 11 שעות עבודה. הניחו שרונית בת 19.

תשובה:

שכר עבור שעות 100%: בסיס שעתי 35.4 ₪ $8 \times (100\%) \times 1 = 283.2$ ₪.

שכר עבור שעות 125%: בסיס שעתי 35.4 ₪ $2 \times (125\%) \times 1.25 = 88.5$ ₪.

שכר עבור שעות 150%: בסיס שעתי 35.4 ₪ $1 \times (150\%) \times 1.5 = 53.1$ ₪.

נסכום הכל ונקבל: 424.8 ₪ ליום עבודה בודד. נכפיל ב-12 ימים ונקבל: 5,097.6 ₪.

תרגול דף עבודה (ראה [נספח 1](#)).

חלק שלישי: חוקי העסקת נוער

המורה מקרין על הלוח היגד אירוע העוסק בהעסקת בני נוער. הרשימה מפורטת בנספח 2:
רשימת היגדים לדיון.

- תלמיד מהכיתה מקריא את האירוע בקול רם, ועונה לפי דעתו – האם ההתנהלות חוקית או לא חוקית?
- ברגע שהתלמיד/ה מסיים/ת להשיב, כלל תלמידי הכיתה מרימים את הכרטיסייה המתאימה: (ירוקה- מסכים עם תשובת התלמיד, ואדומה- לא מסכים).
- שיח ודיון: מתקיים שיח בו התלמידים מביעים את דעתם המנומקת. לבסוף, המורה מציג את התשובה הנכונה ומסביר מה אומר החוק בפועל ומהן הזכויות המדויקות של בני ובנות הנוער במקרה זה.

סיכום (סיכום: מה למדנו היום? שאלות לדיון)

המורה יסכם את החוקים המרכזיים שנלמדו לאורך השיעור:

- חוק שכר מינימום: מחייב תשלום שכר מינימום לפי גיל ולא ניתן לוותר עליו בשום אופן (אי-תשלום הוא עבירה פלילית).
- חוק עבודת נוער: אוסר העסקה ביום המנוחה השבועי ובעבודות מסוכנות/כבדות, ומחייב מתן הפסקה לאחר 6 שעות עבודה.
- חוק הגנת השכר: מחייב תשלום על כל זמן עבודה (כולל התלמדות), אוסר הטלת קנסות ומחייב הנפקת תלוש שכר מדי חודש.
- חוק הודעה לעובד: מחייב מסירת טופס תנאי העסקה מפורט בכתב לעובד הקטין תוך 7 ימים מתחילת העבודה.
- חוק הודעה מוקדמת: מחייב את העובד והמעסיק למסור הודעה מראש בכתב לפני סיום ההעסקה, בהתאם לוותק.
- קפיצת יום ההולדת: השכר המינימלי עולה ביום שבו חוגגים יום הולדת, באופן יחסי.

מידע נוסף להעשרה והרחבת הידע למורה

<https://www.kolzchut.org.il/>

צידה לדרך- נספחים

נספח 1: דף עבודה- חישוב שכר כולל

חשבו מהו השכר הכולל עבור כל אחד מהאירועים הבאים:

אירוע 1: עבודה ראשונה בקיץ (בסיסי)

יובל בן ה-15 עובד בקיץ בקייטנה עירונית. במהלך שבועיים הוא עבד 10 ימים, כאשר בכל יום עבד 6 שעות רגילות. מהו השכר כולל של יובל עבור שבועיים אלו?

אירוע 2: משמרת ארוכה ברשת מזון מהיר (שעות נוספות)

נועה בת ה-16.5 עובדת ברשת המבוגרים. ביום חמישי העמוס התבקשה להישאר למשמרת ארוכה של 11 שעות רצופות. כמה תרוויח נועה עבור יום עבודה זה?

אירוע 3: משמרת בסוף השבוע (תעריף שבת)

איתי בן ה-18.5 עובד בתחנת דלק/חנות נוחות. בסוף השבוע הוא עבד משמרת של 6 שעות במהלך יום שבת. כמה מגיע לאיתי להרוויח על משמרת השבת?

אירוע 4: עובד מבוגר ושבוע עבודה מגוון

עומר בן ה-18 (סיים תיכון) עובד כמלצר בבית קפה. השבוע הוא עבד 3 ימים בלבד: יום א': 8 שעות, יום ב': 10 שעות, יום ג': 12 שעות. מהו השכר הכולל של עומר עבור 3 ימי עבודה אלו?

אירוע 5: עובד ברשת מזון מהיר ותאריך יום ההולדת

עמית עבד בחודש אוגוסט 20 ימי עבודה. לאחר חמישה ימי עבודה, חגג יום הולדת 18. מהו השכר הכולל של עמית עבור 20 ימי עבודה אלו?

נספח 2: רשימת היגדים

אירוע 1- התלמידות

ליאם, בן 14.5, התקבל במהלך חופשת הקיץ לעבודה כמפעיל במתחם גיימינג. מנהל המתחם הסביר לו שבגלל שהציוד יקר ואין לו ניסיון קודם, עליו לבצע יומיים של "משמרות התלמידות" ללא תשלום כדי לבדוק את התאמתו.

המנהל עובר על החוק! כל דקת עבודה מחייבת תשלום שכר, כולל זמן "התלמידות" או ימי הכנה וניסיון.

אירוע 2- קנסות

מאיה, בת 15, עובדת בחופשה כמלקטת הזמנות במרכז אריזה למשלוחי מזון מהירים. במהלך המשמרת, נפל מידיה בטעות קרטון עם בקבוקי זכוכית של שמן זית והם נשברו. מנהל המשמרת הודיע לה כי עלות הנזק תנוכה ממשכורתה החודשית.

המנהל עובר על החוק! חל איסור מוחלט לגבות "קנסות" או לנכות ממשכורתו של עובד סכומים בגין נזק לציוד או לסחורה, אלא אם כן הנזק נגרם במזיד.

אירוע 3- הפסקות

תומר, בן 15, עובד כעוזר טכני במתחם צילומים ופופ-אפ דיגיטלי. לאחר שעבד 7 שעות רצופות, ביקש מהמנהל לצאת להפסקה. המנהל סירב ואמר כי מכיוון שיש עומס במתחם ואין כרגע עובד שיחליף אותו, לא ניתן לצאת להפסקה במשמרת זו.

תומר צודק והמנהל טועה! עובד שעבד למעלה מ-6 שעות רצופות זכאי על פי חוק להפסקה של 45 דקות, שמתוכן לפחות חצי שעה חייבת להיות רצופה.

אירוע 4- עבודה בבנייה

אורן, בן 15, הוזמן לעבוד כעוזר בשיפוץ חנות בתוך מרכז מסחרי, במסגרת זו נדרש לסייע בעבודות ריצוף ובנייה בתוך אתר השיפוצים.

תקנות החוק קובעות איסור מוחלט על העסקת בני נוער וקטינים בענף הבנייה.

אירוע 5- נסיעות

אייל, בן 15, עובד במחסן הפצה של מותג אופנה. הוא מתגורר במרחק של תחנת אוטובוס אחת (מרוחקת 350 מטר ממקום העבודה). המעסיק טען כי לאור הקרבה הגיאוגרפית, הוא אינו מחויב לשלם לו דמי נסיעות.

המעסיק צודק, יש לשלם תשלום בגין נסיעות לכל עובד שמקום מגוריו מרוחק מעל 500 מטרים או מעל 2 תחנות מאיסוף העבודה.

אירוע 6- הלנת שכר

שירה, בת 14.5, עובדת בחופשה כעוזרת לניהול עמודי טיקטוק ואינסטגרם לעסקים. את משכורת חודש יולי היא קיבלה רק ב-16 באוגוסט. המעסיק הסביר שהעיכוב נגרם בשל עיכוב בחיוב של לקוחותיו בסוף החודש.

המעסיק עבר על החוק! יש לשלם את שכר העבודה עד ה-9 לחודש שלאחר תקופת ההעסקה.

אירוע 7- ביטוח לאומי

איתמר, בן 15, קיבל את תלוש המשכורת הראשון שלו מעבודתו בבר שייקים וגילה כי המעסיק ניכה מתוך השכר סכום עבור "דמי ביטוח לאומי". המנהל טען שזהו ניכוי חובה מכל עובד במדינה.

הניכוי אינו חוקי! המעסיק נדרש לשלם בעצמו ועל חשבונו את דמי הביטוח הלאומי עבור עובדים קטינים.

אירוע 8- העסקת קטינים בשבת

אריאל, בן 15, התקבל לעבודה כמפעיל במתחם חדרי בריחה. המעסיק ביקש ממנו לשבץ את עצמו למשמרת ביום שבת בבוקר באופן חד-פעמי בשל עומס מבקרים.

הבקשה אינה חוקית! החוק אוסר באופן מוחלט להעסיק נוער ביום המנוחה השבועי הנקבע לפי דתם.

אירוע 9- תלוש שכר

נועם לא קיבל תלוש שכר, והמעסיק סירב להנפיק לו. חברו הציע לתבוע פיצוי של עד 5,000 ש"ח.

החבר צודק! המעסיק חייב למסור תלוש שכר מפורט מדי חודש. אי-מסירת תלוש היא עבירה שעלולה לעלות לו בפיצוי של עד 5,000 ש"ח לטובת העובד (גם ללא הוכחת נזק).

אירוע 10- יציאה לשירותים

נויה, בת 14.5, עובדת כסדרנית בתערוכה. נויה ביקשה מהמנהל לצאת לשירותים, והמנהל דרש לרשום זאת כחלק מההפסקה.

על פי חוק, המעסיק מחויב לאפשר יציאה לשירותים מבלי לקזז זאת משכר העובד או לחשב זאת כחלק מההפסקה ללא תשלום.

אירוע 11- חוק "הודעה מוקדמת"

גיל, בן 15, עובד כמפעיל מתקנים בפארק. לאחר 4 חודשים, החליט להתפטר מהמקום ולא להתייצב למחרת לעבודה. המנהל טען שמכיוון שעבד 4 חודשים, עליו לתת התראה של 4 ימים מראש, אחרת הוא יקנס.

המנהל צודק! חוק "הודעה מוקדמת" תקף הן לגבי המעסיק והן לגבי העובד. אם עובד בוחר להתפטר, עליו למסור הודעה מוקדמת מראש של מספר ימים בהתאם לוותק שצבר במקום העבודה.

אירוע 21- שעות נוספות ללא אישור מהמנהל

אביאל, בן 15.5, עובד בצוות טכני של הפקת אירועי קיץ בין השעות 10:00 עד 18:00. באחד הימים, נשאר מרצונו לשעתיים נוספות כדי לעזור לחבריו. בסוף החודש, ראה שלא קיבל תשלום על שעתיים נוספות אלו בטענה שנשאר מרצונו וללא אישור.

החוק מחייב תשלום על כל שעת עבודה בפועל (כולל שעות נוספות), אך הדבר דורש אישור מראש מהמנהל.

אירוע 13- שכר מינימום

עומר, בן 15, עובד בגלידריה. המעסיק שילם לו שכר הנמוך משכר המינימום המוגדר בחוק לקטינים בגילו, בטענה שהעסק נמצא בחודשיו הראשונים וההכנסות עדיין נמוכות.

המעסיק עובר על החוק וצפוי לקנסות כבדים! שכר המינימום מהווה את **רצפת השכר** המחייבת על פי חוק, ונקבע בהתאם לגיל העובד.

אירוע 14- ויתור על שכר מינימום

דניאל, בן 15, הסכים לעבוד תמורת טיפים בלבד, ואף אישר בכתב כי הוא מוותר מרצונו על שכר המינימום.

ההתנהלות אינה חוקית בעליל וההסכם בטל ומבוטל! אי-תשלום שכר מינימום הוא עבירה פלילית, ולא ניתן לוותר עליו או להחליפו בטיפים – גם בהסכמת העובד.

אירוע 15- חוק הטיפים

דניאל, בן 15, סירב להעביר את הטיפים שקיבל כמלצר לקופת העסק, בטענה שהם מתנה אישית מהלקוחות ושייכים לו בלבד.

דניאל טועה! בענף המסעדנות, כל הטיפים נחשבים לחלק מהשכר ונכנסים לקופת המעסיק, שמחויב להשתמש בהם לתשלום שכר מינימום והפרשת זכויות סוציאליות כחוק.

אירוע 16- אפקט יום ההולדת

אבי עובד ברשת מזון מהיר ובאמצע החודש חגג יום הולדת 18. בסוף החודש ראה בתלוש כי השכר חושב לפי תעריף שעתי של גיל 17, וביקש לבדוק אם זה תקין.

החישוב לא תקין: בחודש יום ההולדת השכר מחושב באופן יחסי לפי שני תעריפים נפרדים – לפני יום ההולדת ואחריו.

אירוע 17- טופס תנאי העסקה + 101

נועה, בת 15, החלה לעבוד מהבית, אך המנהל סיכם איתה תנאים בעל פה בלבד ולא מסר לה טופס תנאי העסקה וטופס 101, בטענה ששכרה הנמוך פוטר אותה מבירוקרטיה.

המעסיק מפר את החוק: חובה למסור טופס תנאי העסקה תוך 7 ימים (לגיל 18 ומטה), ועל נועה חלה חובת דיווח בטופס 101 ללא קשר לחבות המס שלה.